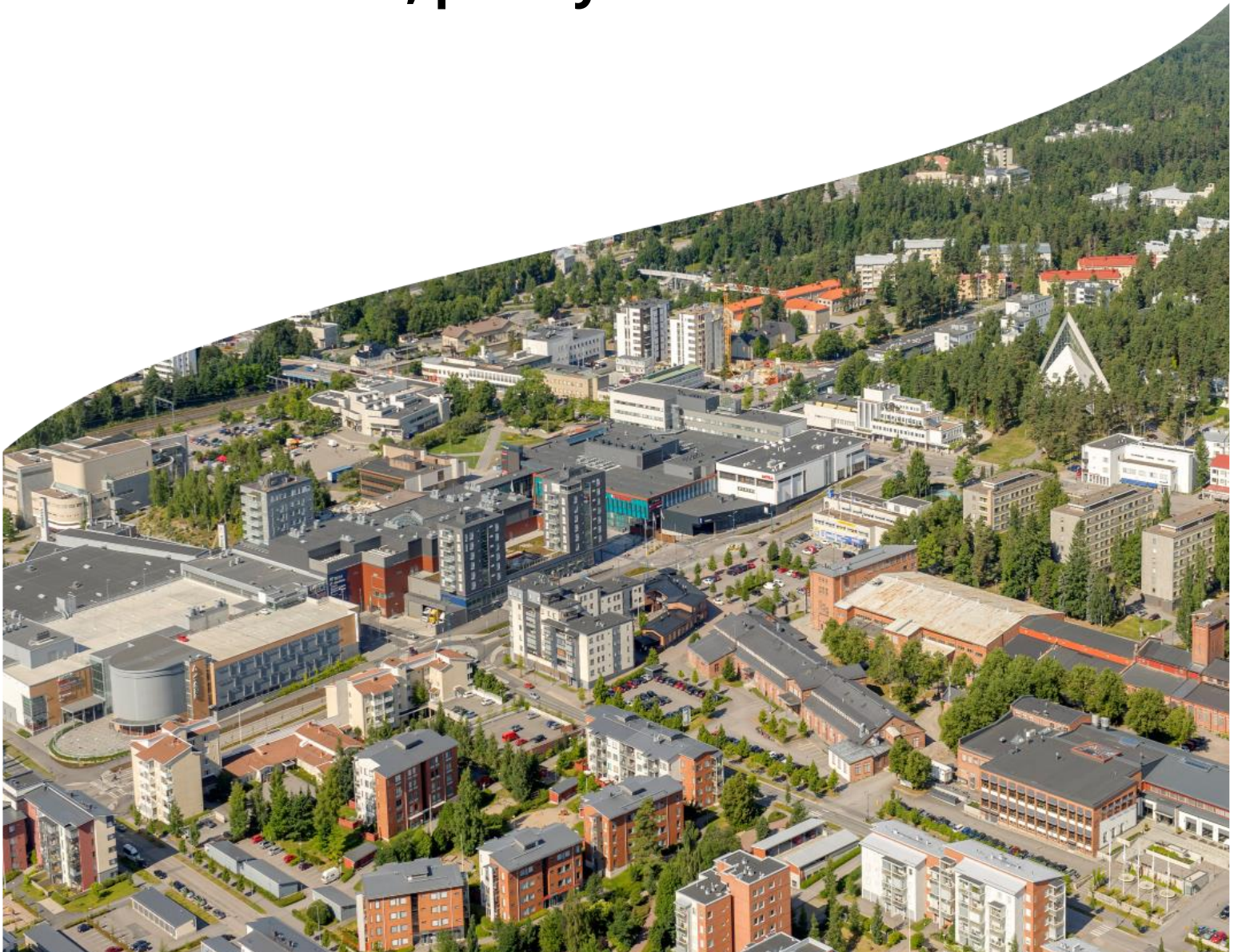

Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2025–2028, päivitys vuodelle 2026

Sisällys

1.	Johdanto	1
1.1	Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset ohjelmat	1
1.2	Yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teema 2025–2028	2
2.	Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö	2
2.1	Toimialue	2
2.2	Valvonnan voimavarat ja tehtävät	2
2.3	Koulutus	4
2.4	Valvontakohderekisteri ja tietojärjestelmät	5
2.5	Laatujärjestelmä	5
2.6	Viestintä	5
2.7	Valvonnan maksullisuus	5
2.8	Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	6
3.	Valvonnan toimialat	6
3.1	Yleistä	6
3.2	Elintarvikevalvonta	7
3.2.1	Elintarvikevalvonnan tarkoitus	7
3.2.2	Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet	7
3.2.3	Valvontakohteet	8
3.2.4	Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely	8
3.2.5	Tarkastusten suunnittelu ja toteutus	8
3.2.6	Oiva-järjestelmä	9
3.2.7	Ensisääpumisvalvonta	9
3.2.8	Näytteiden otto ja tutkiminen sekä valvontaprojektit	9
3.2.9	Elintarvikevalvonnan painopisteet vuonna 2026	10
3.2.10	Seurantaohjelmat	10
3.2.11	Valvontakirjanpito	10
3.2.12	Hallinnolliset pakkokeinot	10
3.2.13	Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot	11
3.2.14	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	12
3.3	Terveydensuojelun valvonta	12
3.3.1	Terveydensuojelun valvonnan tarkoitus	12
3.3.2	Terveydensuojelun valvontasuunnitelman perusteet	12
3.3.3	Tarkastusten sisällön määrittely	12
3.3.4	Valvontakohteiden riskinarviointi, riskiluokitus ja tarkastustiheys	13
3.3.5	Tarkastukseen käytettävä aika	14
3.3.6	Terveydensuojelun painopisteet vuosina 2025–2028	15
3.3.7	Hallinnolliset pakkokeinot	16
3.3.8	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	16
3.4	Tupakkalain ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvonta	16
3.4.1	Valvonnan tarkoitus	16
3.4.2	Valvonnan painopisteet 2026	17
3.4.3	Tarkastusten sisällön määrittely	18
3.4.4	Tarkastuksella käytettävät menetelmät ja mahdollinen näytteenotto	19
3.4.5	Tarkastuskohteiden tarkastustiheys	19
3.4.6	Tupakointikiellot asuntoyhteisöissä	20
3.4.7	Henkilöstöresurssit	20

3.4.8	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	20
4.	Eläinlääkintähuolto	21
4.1	Johdanto	21
4.2	Toimintaympäristö	21
4.3	Voimavarat.....	21
4.3.1	Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako.....	21
4.3.2	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen.....	22
4.4	Tietojärjestelmät.....	22
4.5	Yhteistyö ja viestintä	23
4.6	Maksut	24
4.7	Valvonnan toimeenpano	24
4.8	Eläinten terveyden valvonta.....	24
4.8.1	Eläintautivalmius	24
4.8.2	Eläintautiepäilyt ja -tapaukset	24
4.8.3	Eläintautien ilmoittaminen	24
4.8.4	Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus	25
4.8.5	Muu eläintautivalvonta	25
4.9	Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	25
4.10	Tuonti EU:n ulkopuolelta	25
4.11	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	25
4.11.1	Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus.....	26
4.11.2	Luvan- tai ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	26
4.12	Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	26
4.13	Täydentävien ehtojen valvonta.....	26
4.14	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	26
4.15	Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman painopisteet 2026.....	28
4.16	Seuranta, arviointi ja raportointi	28
5.1	Toiminta häiriötilanteissa	28
5.2	Epidemioiden selvittäminen	28
6.	Suunnitelman toteutumisen arviointi.....	29

Liiteluettelo:

- Liite 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja tarvittava työaika vuonna 2026
- Liite 2 Terveystarkastuksen kohteiden laskennallinen valvonta vuonna 2026
- Liite 3 Eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus 2026
- Liite 4 Terveystarkastuksen sisältö toimintatyyppikohteittain 2026
- Liite 5. Palvelutasopäätös EHO 2026

1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, hyväksyttävä toimitelimestä ja toimitettava Ruokavirastolle. Suunnitelmassa on otettava huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen valvontaohjelmat. Hyvinkäällä tämän suunnitelman hyväksyy ympäristölautakunta.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräjensmukaisuuden valvomiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut.

Hallitusohjelmassa todetaan, että kuntien tehtäväkentän vakiinnuttamiseksi kuntien tehtäviä ei siirretä hyvinvointialueille hallituskauden aikana. Valviran ja Ruokaviraston käsityksen mukaan tämä tarkoittaa myös sitä, että tällä hallituskaudella ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ei siirretä hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Hyvinvointialueiden ja kunnallisen ympäristöterveydenhuollon välisen yhteistyön ja tiedonkulun varmistamiseksi tulee alueilla tehdä järjestelmällistä työtä. Hallitusohjelmaan kuuluu myös valtion aluehallinnon uudistus, joka ensisijaisesti tarkoittaa lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoamista uuteen perustettavaan monialaiseen virastoon, johon yhdistetään Valvira, aluehallintovirastot sekä ELY-keskusten Y-vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. Tämä tarkoittaa rakenteellisia muutoksia myös ympäristöterveydenhuollon ohjaukseen, kun aluehallintovirastojen ja Valviran terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan tehtävät kootaan uuteen perustettavaan virastoon. Vastaavasti aluehallintovirastojen elintarvikevalvonnan sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tehtävät siirtyvät Ruokavirastoon.

1.1 Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset ohjelmat

Ympäristöterveydenhuoltoa hallinnoi ja johtaa kaksi ministeriötä: maa- ja metsätalousministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Näiden kahden ministeriön alaisuudessa tällä hetkellä olevat kaksi keskusviranomaista (Ruokavirasto sekä Lupa- ja valvontavirasto) suunnittelevat, ohjaavat ja valvovat valtakunnallisesti ympäristöterveydenhuoltoa.

Ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaiset ovat laatineet yhteisen valtakunnallisen ohjelman vuosille 2025–2028. Valvontaohjelma sisältää ympäristöterveydenhuollon yleiset ja yhteiset periaatteet. Toimialakohtaiset valtakunnalliset valvontaohjelmat: Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma, Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma sekä Elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon ohjelmat sisältävät yksityiskohtaisemmat ohjeet. Toimialakohtaiset suunnitelmat on päivitetty valtakunnallisesti vuosittain.

Yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää ympäristöterveydenhuollon valvontaa ja sen ohjausta sekä lisätä valvonnan vaikuttavuutta ja laatua yhtenäistämällä valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti. Kunnan tulee laatia ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, jossa otetaan huomioon keskusviranomaisen toimialakohtaiset valvontaohjelmat ja niihin sisältyvät painopistealueet paikalliset olosuhteet ja elinkeinorakenne huomioiden.

1.2 Yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teema 2025–2028

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman ohjelmakauden 2025–2028 teemana on *Vaikuttava valvonta ja ydintehtävät*. Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman teemaa vaikuttavasta valvonnasta ja ydintehtävistä voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

– *tietoperusteinen valvonta*; varmistetaan valvonnan tietopohjan luotettavuudesta ja valvonnan tietojärjestelmiin kuten Vatiin (ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tietojärjestelmä) kirjatun valvontatiedon oikeellisuudesta

– *osaaminen*; jatkuva ylläpito ja kehittäminen

– *varautuminen*; jatkuva ylläpito, ja aiempien häiriötilanteiden oppien hyödyntäminen.

Keskusviranomaisilla voi olla toimialakohtaisia painopisteitä valvontaohjelmakauden eri vuosille.

Nämä kuvataan toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa.

Uudellamaalla ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden välinen yhteistyö on tiivistä.

Järjestämme yhteisiä koulutuspäiviä ja toimimme yhteistyössä oman Hyvinvointialueemme kanssa osallistuen mm. valmiusharjoituksiin ja erilaisiin suunnittelukokouksiin.

2. Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö

Ympäristöterveydenhuolto on yksi kolmesta ympäristökeskuksen tulosityksiköstä. Muita yksiköitä ovat rakennusvalvonta ja ympäristöpalvelut. Ympäristökeskuksen asioista päättää ympäristölautakunta.

2.1 Toimialue

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön toimialueeseen kuuluu Hyvinkään kaupunki, jonka pinta-ala on 336 km². Asukkaita kaupungissa on n. 47 000. Pääosa valvontakohteista sijaitsee taajama-alueella; noin 90 % kohteista on 4 km:n säteellä ympäristökeskuksen toimipisteestä.

2.2 Valvonnan voimavarat ja tehtävät

Valvontayksikön vakituinen henkilöstöresurssi on 10,4 htv. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön erikoistuminen ja henkilöstöresurssin jakautuminen on esitetty taulukossa 1.

Ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisen valvonnan tarpeeksi on arvioitu yhteensä noin 215 henkilötyöpäivää:

- elintarvikevalvontaan 120 henkilötyöpäivää, joista tarkastuksia 81 htp, matka-aikaa 25 htp, näytteenottoa 8 htp sekä kirjausta ja laskutusta 6 htp

- terveydensuojelun valvontaan 84 henkilötyöpäivää, joista tarkastuksia 39 htp, matka-aikaa 16 htp, näytteenottoa 16 htp sekä kirjausta ja laskutusta 13 htp
- tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan 11 henkilötyöpäivää, joista tarkastuksia 7 htp

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on arvioitu muuhun valvontatyöhön kuluva aika, joka on tavallisesti 1,5–5 kertaa alueella sijaitsevien tarkastuksiin tarvittava aika. Tällaista muuta valvontaa, joka ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisällyttämättömät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet, ilmoitusten ja hakemusten käsittely sekä lausuntojen valmistelu muille viranomaisille. Myös toimiminen ympäristöterveydenhuollon asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Lisäksi eri lainsäädännöissä määriteltyihin häiriötilanteisiin varautumiseen tulee varata riittävästi aikaa ja suunnitelmia on hyvä laatia yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa. Taulukossa 2 on suunnitelma voimavarojen jakautumisesta eri toimialoille.

Ympäristöterveydenhuollon tarkastajien kelpoisuusehtona on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto terveydensuojelulain (763/1994) 7 §:n ja elintarvikelain (297/2021) 32 §:n ja 87 §:n mukaisesti.

Taulukko 1 Ympäristöterveydenhuollon käytettävissä oleva henkilöstö

Nimi	Virkanimike	erityisosaaminen/vastuualue	htv
Taru Järvimaa	I kaupungineläinlääkäri Ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäri (yksikön päällikkö)	elintarvike- ja ympäristöhygieniä	1
Pialiisa Toropainen	II kaupungineläinlääkäri	eläinlääkäripalvelut	1,2
Satu Lievonon	elintarviketarkastaja	elintarvikevalvonta, tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta sekä lupa-asiat	1
Susanne Nieminen	terveystarkastaja	RTA, terveydensuojelu (koulut, päiväkodit, asumisterveys, as. oy tupakointikieltihakemukset) talous- ja uimavesiasiat (työpari)	1
Pia Tiainen	terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, terveydensuojelu (hoitolaitokset), tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta	1
Maiju Koho	terveystarkastaja	elintarvikevalvonta, terveydensuojelu (kauneushoitolat) tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta, valvontaeläinlääkäriin työpari	1
Renata Bagge	terveystarkastaja	terveydensuojelu (asumisterveys, liikunta- ja tatuointitilat, leirikeskukset, muut nuorten ja lasten tilat, ammatilliset oppilaitokset, yksityiset päiväkodit, as. oy tupakointikieltihakemukset)	1

Heikki Rönqvist	terveystarkastaja	Talous- ja uimavesiasiat, olosuhdevalvonta, asumisterveys (työpari) sekä erikseen määriteltävät muut tarkastajan tehtävät	1
Terhi Kellberg	tutkimusavustaja	Viranomais- ja muiden näytteiden ottaminen, asiakaspalvelu ja neuvonta. Tietojärjestelmien ja varaston, laitteiden ja laadun hallintaan liittyvät tehtävät	1
Viivi Parma	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu-/eläintautivalvonta	0,5
Eija Pennanen	asianhallintasihteeri	hallinto	0,5
Mika Lavia	ympäristötoimenjohtaja	hallinto	0,2
Yhteensä käytettävissä			10,4 htv

Taulukko 2 Suunnitelma voimavarojen jakautumisesta valvottaville toimialoille

	Käytettävissä kokonaisuudessa, htv	Kokonaisuudesta käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan, htv	Suunnitelmallisen valvonnan tarve riskinarvioinnin perusteella, htv + matka-aika
Elintarvikevalvonta	2,55	0,6	0,6
Terveystarkastuksen valvonta	3,7	0,6	0,6
Tupakka- ja lääkelain mukainen myynnin valvonta	0,15	0,04	0,04
Yhteensä	6,4	1,24	1,24
Eläinlääkintähuolto	1,7	0,1	0,1
Johtaminen	0,8		
Yhteensä	8,9	1,34	1,34

Voimavarojen jakautumistaulukko ei sisällä avustavaa henkilökuntaa (1,5 htv).

2.3 Koulutus

Henkilöstön pätevyys varmistetaan oikein toteutetulla rekrytoinnilla ja henkilöstön täydennyskoulutuksella. Talousarviossa on varattu määräraha noin 30–35 koulutuspäivään osallistumista varten. Tavoitteena on, että henkilöstö voi osallistua kaikkiin tärkeisiin keskusvirastojen järjestämiin täydennyskoulutustilaisuuksiin ja työkokouksiin (n. 8 koulutuspäivää vuodessa terveys-/elintarvikevalvontajille ja eläinlääkäreille). Osallistumista maksullisiin koulutuksiin on jouduttu säästösyistä rajoittamaan. Osaaminen pyritään varmistamaan jakamalla koulutuksista saatua tietoa yksikön sisällä.

2.4 Valvontakohderekisteri ja tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuolto käyttää valtakunnallista ympäristöterveydenhuollon keskitettyä toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATia. Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan valvontatiedot tallennetaan salattuihin tiedostokansioihin, ja toimitetaan Ruokavirastoon digitaalisen tietojärjestelmän kautta.

Hyvinkäällä on valvonnan kohderekisterin perusteella 312 elintarvikealan ja 232 terveydensuojelualan toimipaikkaa. Tupakan vähittäismyyntipaikkoja on 35 ja nikotiinikorvaustuotteiden myyntipaikkoja 19.

2.5 Laatujärjestelmä

Hyvinkään ympäristöterveydenhuollolla on oma laatujärjestelmä ja kattava toimintaohjetiedosto, jota laatuvaastaava päivittää. Vuosittain osallistutaan pääkaupunkiseudun yksiköiden yhteisiin vertaisarviointeihin soveltuvin osin. Laatupalaveri järjestetään koko yksikölle kahdesti vuodessa.

2.6 Viestintä

Valvontasuunnitelmaluonnos on luettavissa ja kommentoitavissa Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon internetsivuilla noin viikkoa ennen lautakunnan kokousta. Hyväksytty valvontasuunnitelma on ympäristölautakunnan käsittelyn jälkeen luettavissa samassa paikassa. Lautakunnan päätökset annetaan tiedoksi alueelliselle päivälehdelle Aamupostille.

Ajankohtaisista tutkimustuloksista ym. tiedotettavasta kerrotaan internetissä ympäristöterveydenhuollon ajankohtaista -sivulla sekä erikseen lähetettävillä tiedotteilla. Ajankohtaisista asioista kerrotaan myös kotitalouksiin jaettavassa Hyvinkää -lehdessä.

Asiakaspalvelusta, neuvonnasta ja opastuksesta vastaa kukin tarkastaja valvontavastuullaan olevien toimintojen osalta. Neuvontaa tehdään myös pitämällä puheenvuoroja ympäristöterveydenhuollon eri aiheissa koulutus- ja tiedotustilaisuuksissa. Kaikkiin esitelmöintikutsuihin pyritään vastaamaan myöntävästi. Osallistumme myös aktiivisesti Hyvinkään kaupungin omaan Some-viestinnän kehittämisryhmään.

Häiriötilanneviestinnässä noudatetaan kaupungin kriisiviestintäohjetta. Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa on tarkemmat ohjeet viestinnästä häiriötilanteissa. Suunnitelmaa päivitetään vuosittain.

2.7 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta hyväksytyn taksan mukainen maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta. Valvonnan maksullisuuden tavoitteena on ympäristöterveydenhuollon voimavarojen turvaaminen, minkä vuoksi on tärkeää, että maksutulot kohdennetaan kunnassa valvonnasta vastaavalle yksikölle. Maksuilla katetaan valvonnasta aiheutuneita todellisia kustannuksia.

Ympäristölautakunta on hyväksynyt 1.8.2025 ympäristöterveydenhuollon maksutaksan. Taksa tarkastetaan tarvittaessa, yleensä vuoden tai kahden vuoden välein. Tarkastettu maksutaksa on nähtävillä ympäristöterveydenhuollon internetsivuilla.

Lisäksi peritään lakisääteinen valvonnan perusmaksu, joka on veroluonteinen ja 150 e suuruinen. Maksu koskee lähes kaikkia toimipaikkoja muutamia erikseen määritettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Ympäristöterveydenhuollon yksityiskohtaisissa valvontasuunnitelmissa ja työohjelmissa on arvioitu valvontaohjelmien edellyttämällä tavalla tarkastukseen kuluva kokonaisaika. Varsinaisen tarkastuksen keston lisäksi on huomioitu tarkastuksen valmisteluun ja tarkastuskertomuksen laatimiseen kuluva aika. Nämä huomioidaan kohdekohtaisissa valvontasuunnitelmissa sekä keskusviranomaisille ja lautakunnalle tehtävissä raporteissa.

2.8 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Ympäristöterveydenhuollon yksikkö tukeutuu teettämässään laboratoriotutkimuksissa hankkimiinsa laboratoriopalveluihin. Palvelut ostetaan Metropolilab Oy:ltä, jonka laboratorio sijaitsee Helsingissä. Sopimus on voimassa vuoden 2025 loppuun saakka ja se kilpailutetaan syksyllä 2025.

3. Valvonnan toimialat

3.1 Yleistä

Tämän suunnitelman mukainen valvonta perustuu ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyyn valvontaan. Lainsäädäntö on esitetty tarkemmin toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa.

3.1.1 Riskinarviointi

Valvonnan tarve määräytyy kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Toimialakohtaisissa suunnitelmissa on annettu ohjeet valvontakohteiden riskinarviointiin. Riskinarviointi ja -luokitus ovat jokaisella toimialalla erilaisia.

3.1.2 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää tarkastusta, jossa arvioidaan valvontakohteen vaatimuksenmukaisuus.

Hallintolaissa (434/2003) § 39 säädetään tarkastuksesta seuraavaa: "Viranomaisen on ilmoitettava toimivaltaansa kuuluvan tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jota asia välittömästi koskee, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Edellä tarkoitettulla asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Tarkastuksen kuluessa asianosaiselle on, mikäli mahdollista, kerrottava tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Tarkastus on suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa. Tarkastajan on viipymättä laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot."

Tarkastuksella käytetään mahdollisuuksien mukaan keskusviranomaisen laatimia erityisiä tarkastus- ja raportointilomakkeita. Tarkastuskertomus toimitetaan hallintolain 39 §:n mukaisesti tiedoksi kaikille asianosaisille. Oiva-tarkastusten tarkastuskertomukset lähetetään sähköisesti VATI-järjestelmästä.

Tarkastus voi sisältää eri ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Tarkastuskertomuksessa esitetään, minkä säännösten mukaan tarkastus on tehty. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus; siihen katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen, tarkastuskertomuksen laatiminen ja tietojen tallentaminen tietojärjestelmään. Resurssien suunnittelussa huomioidaan myös matkoihin kuluva aika, vaikka sitä ei lasketa tarkastukseen käytettävään aikaan. Yksityiskohtainen tarkastusten sisältö kuvataan kunkin toimialan osiossa.

Taulukko 3 Tarkastuksen yleinen sisältö eri toimialoilla

	Tarkastuksen yleinen sisältö
Elintarvikevalvonta	- Minkä tahansa näkökohdan tutkiminen sen toteamiseksi, onko kyseinen näkökohta vaatimusten mukainen - Pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta - Yksi tarkastus ei yleensä voi kattaa koko yrityksen toimintaa, vaan kohdistuu johonkin tiettyyn osaan, kuitenkin niin, että vähintään kolmen vuoden aikana kaikki yrityksen toiminnot tulevat tarkastetuiksi
Terveysturvallisuusvalvonta	- Selvittää terveysvaaran tai haitan esiintyminen (aistinvaraista tarkastelua ja arviointia, mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa) - Yleensä tarkastuksesta ilmoitetaan ennakkoon
Tupakkalain valvonta	Tavoite tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen vaatimustenmukaisuus

3.1.3 Valvontakohteiden tai valvontakohdetyypin tarkastustiheydet

Tarkastustiheydet määräytyvät riskinarvioinnin perusteella kohdetyypeittäin. Tavoitteelliset tarkastustiheydet esitetään liitteiden taulukoissa. Kohdekohtaisia tarkastusmääriä voidaan tarkistaa alaspäin (korkeintaan 50 %) tai ylöspäin (korkeintaan 50–100 %) perustuen riskinarviointiin ja valvontasektoriin. Viranomaiselle ilmoitetut uudet kohteet tulevat heti ilmoituksen käsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä on taloudellista merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastusmäärien perusteella. Tarkastuksista laskutetaan vasta, kun ne on tehty. Poikkeuksen muodostavat elintarvikealan laitokset, joilta peritään taksan mukainen vuosivalvontamaksu, mikäli tarkastuksia on vuodessa enemmän kuin kaksi. Tupakkavalvonnan tarkastuksista ei laskuteta erikseen, koska tupakkatuotteiden ja nikotiinienestien vähittäismyyntiin vuosivalvontamaksut kattavat tupakkavalvonnan kulut.

1.1 Elintarvikevalvonta

3.1.4 Elintarvikevalvonnan tarkoitus

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus, hyvä terveydellinen laatu ja jäljitettävyyden sekä kuluttajan suojaaminen elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta. Kunnan elintarvikevalvonnan tarkoituksena on valvoa elintarvikelain noudattamista alueellaan. Valvonta auttaa toimijoita toimimaan oikein ja vahvistaa heidän kilpailukykyään.

3.1.5 Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet

Kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajaa

taloudellisilta tappioilta. Hyvinkään kaupungin elintarvikevalvontasuunnitelma sisältää ympäristöterveydenhuollon suorittaman elintarvikevalvonnan Hyvinkään alueella. Suunnitelmassa on otettu huomioon lainsäädännön vaatimukset (elintarvikelaki 297/2021 § 39).

Tämä suunnitelma sisältää elintarvikkeiden alkutuotantopaikkojen, hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen ja ilmoitusta edellyttävän toiminnan säännöllisen valvonnan. Valvonnan yleiset periaatteet on kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yleisessä osassa (luku 3.1). Tässä luvussa kuvataan elintarvikevalvontaan kuuluvia erityispiirteitä ja menettelyjä.

3.1.6 Valvontakohteet

Elintarvikevalvontakohderekisteriä ylläpidetään valtakunnallisella VATI-tietojärjestelmällä.

Ympäristöterveydenhuolto valvoo kaikkia rekisterissä olevia Hyvinkään alueen elintarvikevalvontakohteita, joita ovat:

- hyväksytyt elintarvikehuoneistot
- ilmoitusta edellyttävä elintarvikealan toiminta
- elintarvikkeiden alkutuotantopaikat
- elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita valmistavat ja markkinoivat toimijat

3.1.7 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Elintarvikehuoneiston on oltava viranomaisen hyväksymä tai rekisteröimä ennen toiminnan aloittamista. Kaupungineläinlääkäri tekee elintarvikehuoneiston hyväksymisestä päätöksen. Hyväksymispäätös tehdään viimeistään 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pidempää käsittelyä. Ilmoituksen käsittely tehdään mahdollisimman pian ilmoituksen saavuttua. Todistus ilmoituksen käsittelystä lähetetään ilmoituksen tekijälle.

3.1.8 Tarkastusten suunnittelu ja toteutus

Elintarvikevalvonnan tulee olla säännöllistä, yhdenvertaista ja avointa sekä riskeihin perustuvaa. Hyvinkään elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma perustuu Ruokaviraston ohjeeseen Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen (Ohje/versio: 1028/04.02.00.01/2022/6). Valvontakohteiden riskiluokitus tehdään kohteittain Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Riskiluokitukseen vaikuttavat toiminnan luonne ja laajuus. Riskiluokitus määrittää elintarvikehuoneiston tarkastustiheyden. Elintarvikelaki mahdollistaa myös toimijan luotettavuuden arvioinnin ja sen huomioimisen valvonnassa Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti.

Hyvinkäällä on oman riskinarvioinnin perusteella päätetty tarkastaa aina seuraavana vuonna sellaiset kohteet, jotka ovat edellisenä vuonna saaneet tarkastuksella C- tai D-arvosanan pois lukien kertaluontoiset välittömästi korjatut puutteet esim. rakenteissa. Näin otetaan huomioon toimijan valvontahistoria riskiperusteena tarkastustiheyden määrittämisessä.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmallisten tarkastusten määrä on esitetty liitteessä 1. Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta. Taulukossa esitettyjen tarkastusten lisäksi tehdään 2–4 elintarvikevalvonnan tarkastusta erilaisiin yleisötapauksiin. Tarkastus voidaan harkinnan ja tarpeen mukaan tehdä myös virka-ajan ulkopuolella.

3.1.9 Oiva-järjestelmä

Valtakunnallinen valvontatietojen julkistamisjärjestelmä (Oiva) yhdenmukaistaa elintarvikevalvonnan käytäntöjä. Valvontatietojen julkaisemisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja annetaan kuluttajille tietoa heidän valintojensa tueksi.

Kuntien valvontaviranomaisten tekemät Oiva-tarkastukset ovat valvontasuunnitelman mukaisia, maksullisia tarkastuksia. Tarkastettavat kohdat on jaettu Oiva-arviointiohjeessa useaan asiakokonaisuuteen. Jokainen asiakokonaisuus tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa jokaisessa valvontakohteessa. Oiva-järjestelmän myötä seurantatarkastusten toteuttaminen on olennainen osa valvonnan vaikuttavuutta ja yhtenäisyyttä. Seurantatarkastukset on huomioitu valvontasuunnitelmassa ja niiden tekemistä varten suunniteltua tarkastusmäärää on lisätty 15 %. Tarkastuksesta laaditaan Vati-tietojärjestelmässä tarkastuskertomus sekä suppeampi Oiva-raportti, joka julkaistaan Oivan internetsivulla (www.oivahymy.fi) sekä yrityksissä sisäänkäyntien yhteydessä.

Yksikössä yhdenmukaistetaan elintarvikevalvontaa kuukausittain pidettävissä elintarvikevalvonnan palaverissa. Valvontayksiköiden välistä yhdenmukaistamista tehdään osallistumalla vähintään vuosittain pääkaupunkiseudun elintarvikevalvojien sekä laitosalvojien palaveriin.

3.1.10 Ensisaapumisvalvonta

Ensisaapumisvalvonnalla tarkoitetaan elintarvikevalvontaa, joka kohdistuu muista Euroopan Unionin jäsenmaista sekä Norjasta ja Sveitsistä Suomeen toimitettaviin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin. Ensisaapumisvalvontaa suoritetaan osana kuntien tekemää elintarvikevalvontaa (OIVA-valvonta). Valvonnan tarkoitus on turvata mainittujen elintarvikkeiden elintarvikehygieeninen laatu ja estää eläintautien leviäminen niiden välityksellä.

3.1.11 Näytteiden otto ja tutkiminen sekä valvontaprojektit

Elintarvikenäytteenotolla ja tutkimustulosten avulla pyritään selvittämään tuotteiden turvallisuutta ja määrystenmukaisuutta sekä omavalvonnan toimivuutta. Näytteenotto on osa säännöllistä viranomaisvalvontaa. Elintarvikenäytteet otetaan ja tutkitaan Ruokaviraston ohjeen Elintarvikkeiden mikrobiologiset analyysit – Ohje valvontaviranomaisille (4094/04.02.00.01/2020/3) mukaisesti. Näytteet tutkitaan Metropolilab Oy:n laboratoriossa Helsingissä.

Valtakunnalliset valvontaprojektit

Vuonna 2026 Hyvinkään kaupungin elintarvikevalvonnalla on valmius osallistua soveltuviin Ruokaviraston koordinoimiin valvontahankkeisiin.

Omat valvontaprojektit

Hyvinkään kaupungin elintarvikevalvonnassa toteutetaan vuosittain 1–3 omaa projektia. Lisäksi voidaan osallistua 1–2 Uudenmaan alueen muiden kuntien kanssa yhteiseen projektiin. Projektit määritellään vuosittain esiin tulleiden valtakunnallisten ja paikallisten tarpeiden perusteella. Näytteet tutkitaan toimijoiden kustannuksella. Projektit pyritään määrittämään siten, että elintarvikealan toimijoiden eri toimialatyypit ovat vuorollaan projekteissa edustettuna; kauppa, ravintola, suurtaloudet, valmistuskeittiö, jakelukeittiö, kahvila, grillit/kioskit. Projektit raportoidaan kirjallisesti ja julkaistaan Hyvinkään kaupungin internet-sivuilla. Lisäksi niistä lähetetään tiedote paikallislehteen.

Muu näytteenotto

Eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevistä laitoksista ei oteta omavalvonnan valvontanäytteitä. Toimijat veloitetaan ottamaan omavalvontanäytteet myös muissa kohteissa. Tästä on laadittu ohje toimijoille.

Terveysvaara- ja ruokamyrkytystutkimukset sekä kuluttajavalitustutkimukset eivät sisälly viranomaisen valvontanäytteenottosuunnitelmaan, sillä niiden määrää eikä niiden vaatimaa henkilöresurssia voi etukäteen suunnitella. Kyseiset tutkimukset ovat etusijalla näytteenotossa.

1.1.1 Elintarvikevalvonnan painopisteet vuonna 2026

Vuonna 2026 elintarvikevalvonta tarkastaa myymälöissä ja ravintoloissa, joissa käsitellään raakaa kalaa kalastustuotteiden loistarkastukset ja jäädytyskäsittelyn -Oiva rivin 8.8.

3.1.12 Seurantaohjelmat

Kansallisten seurantaohjelmien näytteenottoon ja toimenpiteiden toteutukseen osallistutaan resurssien puitteissa, mikäli alueella on ohjelmaan sopivia kohteita ja ohjaavalta viranomaiselta tulee valvontapyyntö.

3.1.13 Valvontakirjanpito

Valvontakirjanpito sisältää huoneistohyväksyntään ja ilmoituksen käsittelyyn liittyvät asiakirjat, tarkastuksista laadittavat tarkastuskertomukset, neuvotteluista pidettävät muistiot, viranomaisnäytteiden näytteenottotodistukset ja tutkimustulokset, arviointiraportit sekä viranomaisen muista toimenpiteistään kirjaamat asiat, esimerkiksi mahdollisten puheluiden ajankohdat ja niissä käsitellyt asiat.

Tarkastetut asiat kirjataan aina, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaittaisikaan epäkohtia. Jos valvoja on antanut suullisen kehotuksen elintarvikemääräysten noudattamiseksi, epäkohta ja kehoitus kirjataan toimijalle annettavaan tarkastuskertomukseen. Lisäksi pidetään kirjaa sovitusta epäkohtien korjaamisaikataulusta sekä tehdään valvontakirjanpitoon merkinnät, kun toimija on toteuttanut vaaditut korjaustoimenpiteet.

Elintarvikehuoneiston valvoja säilyttää valvontakirjanpidon siten, että se voidaan antaa pyydetessä toisen valvontaviranomaisen tai auditoijan tarkastettavaksi. Tarvittaessa kopio valvontakirjanpidosta, esimerkiksi tarkastuskertomus voidaan lähettää tiedoksi toiselle valvontaviranomaiselle. Valvontatiedot tallennetaan valtakunnalliseen VATI-valvontatietojärjestelmään.

3.1.14 Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan elintarvikemääräyksiä ole riittäviä. Oivatarkastusten perusteella pakkokeinoihin ryhdytään, kun samasta arviointirivistä on annettu kahdesti C-arvio, eikä toimija ole korjannut epäkohtaa tai epäkohta vaarantaa elintarviketurvallisuuden niin, että annetaan D-arvio. Pakkokeinoja ovat mm. määräykset ja kiellot, seuraamusmaksu, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen.

Kaupungineläinlääkärille on delegoitu seuraavat pakkokeinot:

- § 55 Elintarvikesäännösten vastaisuuden korjaaminen;
- § 56 Kielto;
- § 57 Elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen;
- § 58 Haltuunotto;
- § 59 Elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös;
- § 67 Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Elintarviketarkastaja ja terveystarkastajat voivat antaa määräyksiä: § 55 Elintarvikesäännösten vastaisuuden korjaaminen. Ympäristölautakunta päättää uhkasakon asettamisesta. Pakkokeinojen käytössä noudatetaan Ruokaviraston opasta (3761/04.02.00.01/2020/3).

3.1.15 Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot

Terveysvaaralla tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden. Kunnan on selvitettävä alueellaan ilmenevät elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet. Tällaisia ovat ruokamyrkytykset ja muut elintarvikevälitteiset vaaratilanteet.

Vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta on ensisijaisesti elintarvikealan toimijalla. Kun toimija katsoo tai sillä on syytä epäillä, että sen maahantuoma, tuottama, jalostama, valmistama tai jakelema elintarvike ei ole elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien määräysten mukainen, sen on käynnistettävä välittömästi menettelyt kyseisen elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta. Toimijan on lisäksi viivytyksettä ilmoitettava asiasta kunnan valvontaviranomaiselle. Jos toimija ei noudata velvollisuuttaan takaisinvedosta, ympäristöterveydenhuolto ryhtyy toimenpiteisiin elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta. Terveysvaaroista ilmoitetaan lisäksi Ruokavirastolle.

Ruokamyrkytysepidemiolla tarkoitetaan tapausta, jossa vähintään kaksi henkilöä on saanut oireiltaan samankaltaisen sairauden syötyään tai juotuaan samaa alkuperää olevaa ruokaa tai talousvettä, ja missä epidemiologisesti kyseinen ruoka tai vesi voidaan todeta sairauden lähteeksi.

Epidemiaselvitystyöryhmään Hyvinkäällä kuuluu

- Keusoten tartuntatautilääkäri
- Keusoten hygieni- ja tartuntatautihoitajat
- I kaupungineläinlääkäri
- Elintarviketarkastaja
- Terveystarkastaja, talousveden laadun valvonta
- Hyvinkään veden tuotantopäällikkö

Vuodesta 2022 työryhmä on kokoontunut Keski-Uudenmaan Ympäristökeskuksen terveysvalvonnan päällikön kutsusta.

Selvitystyöryhmän tehtävänä on;

- 1) huolehtia, että epidemian selvittämiseksi vaadittavat epidemiologiset ja laboratoriotutkimukset tehdään;
- 2) huolehtia epidemian hallintaan tähtäävien toimenpiteiden yhteensovittamisesta;
- 3) vastata tiedonkulusta tutkimuksia tekevien viranomaisten ja laboratorioden välillä;
- 4) huolehtia tarvittaessa yhteydenpidosta sairaanhoitopiiriin, asiantuntijoihin ja viranomaisiin;
- 5) tiedottaa epidemiasta väestölle ja tiedotusvälineille;
- 6) tehdä säädetyt ilmoitukset viranomaisille
- 7) tehdä muut tarvittavat selvitykset.

Ruokamyrkytysepidemioiden epäily- ja selvitysilmoitukset tehdään RYMY- ilmoitusjärjestelmään.

Ruokamyrkytysepidemian selvittämisestä on erillinen toimintaohje. Vuonna 2025 Hyvinkäällä on ollut yksi ruokamyrkytykseksi epäilty tapaus, jonka selvitystyö on vielä kesken. Talousarviossa on varattu määräraha ruokamyrkytysten selvittämiseen liittyvien näytteiden tutkimiseksi.

3.1.16 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviossa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä valvontakohtetyppeittäin ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Lisäksi arvioidaan voimavarojen riittävyys. Huomiota kiinnitetään myös seuraaviin asioihin:

- valvontaohjelman ulkopuolisten tarkastusten määrä
- yhteiseksi sovittujen elintarvikevalvontaprojektien toteutuminen
- saatujen tutkimustulosten arviointi
- tutkimustulosten perusteella toteutetut mahdolliset toimenpiteet
- Valtakunnallisten valvonnan painopistealueiden huomioiminen toiminnassa

Valvontatiedot raportoidaan keskitetyn VATI-järjestelmän kautta. Tarvittaessa lisätiedot raportoidaan Ruokaviraston määräämällä tavalla.

1.2 Terveystensuojelun valvonta

3.1.17 Terveystensuojelun valvonnan tarkoitus

Terveystensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveystensuojelulaissa päävastuu terveystensuojelun toteuttamisesta on säädetty kunnan tehtäväksi. Terveystensuojelun valvonnan tarkoitus on edistää ja valvoa alueellaan terveystensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Hyvinkäällä terveystensuojeluviranomaisena toimii ympäristölautakunta.

3.1.18 Terveystensuojelun valvontasuunnitelman perusteet

Valtakunnallisen terveystensuojelun valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta. Lisäksi tavoitteena on valvonnan painopisteiden avulla turvata ihmisille terveellinen elinympäristö kohdistamalla rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveystensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Hyvinkään kaupungin terveystensuojelun valvontasuunnitelma sisältää ympäristöterveydenhuollon suorittaman terveystensuojelun valvonnan Hyvinkään alueella. Suunnitelmassa on otettu huomioon lainsäädännön vaatimukset (terveystensuojelulaki 763/1994 § 6) sekä Valviran laatima valtakunnallinen terveystensuojelun valvontaohjelma.

Valvonnan yleiset periaatteet on kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yleisessä osassa (luku 3.1). Tässä luvussa kuvataan terveystensuojelun valvontaan kuuluvia erityispiirteitä ja menettelyjä.

3.1.19 Tarkastusten sisällön määrittely

Terveystensuojelulain mukaisella tarkastuksella tarkoitetaan laadukasta, kattavaa, terveystensuojelulain mukaista valvontaa. Tarkastuksen tavoite on selvittää terveysvaaran tai -haitan esiintyminen eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joista terveyshaitta voi syntyä. Tarkastuksella voidaan tarvittaessa antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset määräykset ja ohjeet.

Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä usein mittauksia ja mahdollisesti näytteenottoa jatkok tutkimuksia varten. Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Tarkastukseen voi sisältyä useiden vedenottamoiden ja kaivojen tarkastuskäyntejä sekä esim. asiakirjatarkastuksia, kuten näytetulosten, valvontatutkimusohjelman ja WSP:n (Water Safety Plan) läpikäyntiä. Liitteessä 4. on kuvattu toimintatyypikohteittain tarkastuksen sisältöä.

Terveystensuojelulain useimmat valvontakohteet ovat luvan- tai ilmoituksenvaraisia, jolloin terveystensuojeluviranomainen käsittelee ilmoituksen tai tekee lupahakemusta koskevan päätöksen ennen kohteen tulemista valvonnan piiriin. Osa kohteista tulee suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan piiriin, jolloin tarkastuksessa kiinnitetään huomiota, toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen, tiettyihin olosuhdetekijöihin.

Osaa kohteista valvotaan ilmoituksen tekemisen jälkeen ainoastaan yhteydenottojen perusteella. Tällaiset yhteydenottojen perusteella tehtävät, yllättävät valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä niiden taustalla on yleensä terveyshaittaepäily. Terveystensuojelun tarkastuksen tarve voi syntyä myös epäiltäessä terveysvaaraa tai -haittaa kohteessa, joka ei ole terveystensuojeluviranomaisen valvontakohteena (esim. asunnontarkastus). Tällöin tarkastus painottuu todetun tai epäillyn epäkohdan terveydellisten vaikutusten arviointiin. Tarkastuksesta kirjoitetaan aina pöytäkirja. Pöytäkirja lähetetään toimijalle. Se voidaan myös lähettää tiedoksi muille, joita asia koskee.

3.1.20 Valvontakohteiden riskinarviointi, riskiluokitus ja tarkastustiheys

Terveystensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvontakohdetyypin tarkastustiheys. Tarkastustiheyden määrittely lähtee siitä oletuksesta, että kohde on jo toimiva ja sen toimintatavat tunnetaan. Uuden kohteen osalta tarvitaan usein lupa- tai ilmoitusprosessiin liittyvä tarkastus, jonka perusteella määrittyy myöhempi valvontastiheys. Poikkeuksena on lyhytaikainen ilmoitusvelvollinen toiminta, jolle ei tarvitse määritellä myöhempiä valvontaa.

Tämän valvontasuunnitelman tarkastustiheydet perustuvat kohdekohtaiseen riskinarviointiin tai riskinarvioinnin puuttuessa valtakunnalliseen tarkastustiheyteen. Valvontatarpeen arviointi tarkastetaan Valviran ohjeen avulla suunnittelukaudella. Terveystensuojelulain mukaiset valvontakohdetyypit ja niiden tarkastustiheydet riskiluokittain on esitetty liitteessä 2.

Riskinarviointi perustuu toiminnan aiheuttamiin terveysuhkiin tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- altistavan tekijän vaarallisuus (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- onko toiminta ilmoitus- tai hyväksymispäätöksen mukaista
- toiminnanharjoittajan asenne ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- muut mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat tekijät

3.1.21 Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan laskemisessa on otettu huomioon tarkastuksen tarkoitus, tarkastukseen valmistautuminen, tarkastukseen kuluva aika sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastuksiin käytettävät keskimääräiset ajat on esitetty kohdetyypeittäin liitteessä 2.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisten tarkastusten määrä kasvaa vuosi vuodelta esimerkiksi talousveden legionella bakteeri -esiintymät sekä asunnontarkastukset. Tarkastukseen johtamattomien tapausten selvittelyyn kuuluu myös merkittävästi työaikaa. Asumisterveydessä annetaan ensisijaisesti ohjeistusta ja neuvontaa asukkaille sekä kiinteistön omistajan edustajalle. Mikäli asuutilassa on epäily terveyshaittaa aiheutuvasta olosuhteesta, eikä selvityspyynnöstä huolimatta haitan poistamiseksi tai vähentämiseksi ryhdytä, sovitaan tällöin asunnontarkastus asukkaan pyynnöstä. Neuvontaan, ohjeistukseen ja selvityksiin kuuluu merkittävästi työaikaa ennen tarkastusta sekä tapauksissa, jossa tarkastusta ei ole enää tarpeen tehdä asian ratketessa neuvonnan, ohjeistuksen ja selvitysten jälkeen.

Näytteiden otto ja tutkiminen sekä valvontaprojektit

Terveydensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteenottoon ja näytteiden tutkimiseen laboratorioissa. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät osin varsin tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Näytteet tutkitaan sopimuslaboratoriossa (ks. kohta 2.8).

Talousvesi

Talousveden osalta laatuvaatimukset ja laatutavoitteet sekä näytteenoton periaatteet on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Terveydensuojeluviranomainen on yhteistyössä Hyvinkään Veden kanssa laatinut talousveden valvontatutkimusohjelman, joka kattaa sekä Hyvinkään kaupungin vedenjakelualueelle että Takojan vedenjakelualueelle toimitettavan veden laadun valvonnan. Tässä ohjelmassa on viranomaisnäytteiden määrä ja laatu sekä näytteenottoajankohdat määritetty perustuen ohjelman valmistuessa voimassa olleeseen lainsäädäntöön, toimitettavan veden määrään sekä riskinarviointiin.

Kaupungin vedenjakelualueen jatkuvan valvonnan ja jaksottaisen seurannan näytteet otetaan veden laadun kannalta edustavista näytteenottopisteistä eri puolilta verkostoa. Lisäksi osa talousvesiasetuksen mukaisista muuttujista otetaan vedenottamoilta lähtevästä vedestä. Näytteet ottaa ympäristöterveydenhuollon tutkimusavustaja tai Hyvinkään Vesi.

Viranomaisvalvonnan ja talousvettä toimittavan laitoksen oma valvonnan näytteistä tutkittavat parametrit on yksityiskohtaisesti määritelty valvontatutkimusohjelmassa.

Hyvinkäällä toimii Ritasjärven vesiosuuskunta, jolla on kolme vedenjakelualuetta.

Terveydensuojeluviranomainen on yhteistyössä Ritasjärven vesiosuuskunnan kanssa laatinut talousveden valvontatutkimusohjelman, joka kattaa Ridasjärven, Ahdenkallion sekä Kaukas-Palopuron vedenjakelualueille toimitettavan veden laadun valvonnan. Tässä ohjelmassa on viranomaisnäytteiden määrä ja laatu sekä näytteenottoajankohdat määritetty perustuen ohjelman valmistuessa voimassa olleeseen lainsäädäntöön, toimitettavan veden määrään sekä riskinarviointiin.

Lisäksi Hyvinkäällä on kaivoja, joiden veden laatua seurataan säännöllisesti, koska kaivovettä käytetään osana julkista tai kaupallista toimintaa.

Uimavesi

Uimavesien osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritetty seuraavissa säädöksissä:

- STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista.
- STM asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta

Hyvinkään kaupungin sivistystoimi/kulttuuri- ja vapaa-aika on laatinut yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisen kanssa Sveitsin uimalan valvontatutkimusohjelman. Se sisältää yksityiskohtaisen näytteenottosuunnitelman, jota tarkastetaan vuosittain. Näytteenoton suorittaa terveydensuojeluviranomaisen kouluttama laitosmies. Tulokset varmistetaan ympäristöterveydenhuollon tutkimusavustajan säännöllisesti ottamilla rinnakkaisnäytteillä. Muille yleisessä käytössä oleville uima-altaille on myös laadittu valvontatutkimusohjelmat, jotka on hyväksynyt terveydensuojeluviranomainen. Näytteet ottaa ympäristöterveydenhuollon tutkimusavustaja.

Hyvinkään alueella on yksi EU-uimaranta, Usmin uimaranta, jolle on laadittu uimarantaprofiili. Lisäksi on mm. leirikeskusten yhteydessä olevia rantoja, joiden kävijämäärät eivät yllä EU-rannan tasolle. Uimavesinäytteenottoa varten laaditaan vuosittain seurantakalenteri.

Muu näytteenotto

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto kohdistetaan valvontakohteen siivoustoiminnan ja omavalvonnan tehokkuuden tarkistamiseen pintapuhtausnäyttein. Pintapuhtausnäytteitä otetaan vuosittain uima-allastiloista ja niiden oheistiloista sekä tarvittaessa (esim. asiakasvalitusten perusteella tai kun muuten havaitaan puutteita) kauneushoitoloiden ja muiden ihonkäsittelyhuoneistojen (välineet, tekstiilit) tarkastusten yhteydessä.

Tutkimustulosten raportointi

Valvontatiedot raportoidaan valtakunnallisen VATI-järjestelmän kautta. Mahdollinen oma valvontaprojekti raportoidaan kirjallisesti ja julkaistaan Hyvinkään kaupungin internet -sivuilla sekä lähetetään siitä tiedote paikallislehteen.

3.1.22 Terveystoiminnan painopisteet vuosina 2025–2028

Terveystoiminnan ohjauksessa tapahtuu ohjelmakaudella rakenteellinen muutos, kun Valvira, aluehallintovirastot ja ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvaroja koskevat lupa- ja valvontatehtävät yhdistetään uuteen valtakunnalliseen lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoon 1.1.2026.

Valtakunnallisen terveystoiminnan valvontaohjelman painopisteitä ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveystoiminnassa. Painopistealueet huomioidaan Hyvinkään terveystoiminnan valvonnassa seuraavasti:

- Talousvesivalvonta: osallistuminen alueelliseen yhteistyöhön, riskienhallintasuunnitelmien päivitys ja ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnan kartoitus.
- Osaaminen ja paikalliset tarpeet: toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa, asumisterveysasioissa

ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön ja ennakkoinnin edistäminen.

- Valmius ja varautuminen: häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen, yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa. Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain. Yksikön päällikkö koulutautuu Pelastusopiston järjestämällä varautumiseen liittyvillä kursseilla ja osallistui vuonna 2025 alueelliselle maanpuolustuskurssille.

3.1.23 Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään terveydensuojeluvalvonnassa silloin, kun toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin terveyshaittojen poistamiseksi tai ehkäisemiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat mm. määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka. Pakkokeinojen käyttö on viime vuosina lisääntynyt merkittävästi.

Kaupungineläinlääkärille on delegoitu terveydensuojelua koskevat määräykset. Ympäristölautakunta päättää uhkasakon asettamisesta. Pakkokeinojen käytössä noudatetaan Lupa- ja valvontaviraston ohjeita.

3.1.24 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviossa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Lisäksi arvioidaan painopistealueiden huomioiminen ja voimavarojen riittävyys. Valvontatiedot raportoidaan valtakunnallisen VATI-järjestelmän kautta.

1.3 Tupakkalain ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvonta

3.1.25 Valvonnan tarkoitus

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on muuttunut tupakkalain muutosten myötä. Tupakointikiellot ovat laajentuneet koskemaan julkisten tilojen, koulujen ja päiväkotien lisäksi myös leikkikenttiä, alle 18-vuotiaille tarkoitettujen lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueita sekä yleisiä uimarantoja. Savuttomien nikotiinituotteiden eli nikotiinipussien myynti on muuttunut luvanvaraiseksi ja vuoden 2026 aikana astuvat voimaan nikotiinipussien koostumusta ja pakkausten merkintöjä säätelevät määräykset. Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta paikallista riskinarviota unohtamatta sekä valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

Nyt voimassa olevassa tupakkalaissa (549/2016) säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle. Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Valvonnan yhtenä painopisteenä on pyrkimys estää alaikäisten tupakan ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden saatavuutta.

Kunnan tupakkalain mukaiset tehtävät

Kunta valvoo alueellaan (549/2016 § 8):

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tässä laissa säädettyjen kieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Hyvinkäällä tupakkalain valvonnasta vastaa ympäristölautakunta, joka on delegoinut valvontaa ja tarkastuksia koskevan toimivallan kaupungineläinlääkärille ja tarkastuksia koskevan toimivallan elintarviketarkastajalle ja terveystarkastajille.

Kunta myöntää lääkelain (395/1987) mukaiset vähittäismyyntiluvat nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiin kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä. Kunta valvoo, että nikotiinikorvausvalmisteiden myynnissä noudatetaan lääkelain nojalla annettuja määräyksiä.

3.1.26 Valvonnan painopisteet 2025–2028

Valvontasuunnitelmaa tehtäessä on otettu huomioon Valviran laatima valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon tupakkalain muutokset, 1.8.2025 alkaen, jolloin savuttomien nikotiinituotteiden, käytännössä nikotiinipussien, myynti muuttui luvanvaraiseksi. Painopistealueiden alle on kuvattu, miten ne huomioidaan Hyvinkään tupakkalain valvonnassa.

Valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteitä ovat:

Savuttomat nikotiinituotteet tuotevalvonnan näkökulmasta:

- Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä valvotaan tupakkalain vaatimalla tavalla huomioiden muun muassa ikärajavalvonta. Vuonna 2026 tarkastetaan savuttomien nikotiinituotteiden nikotiinipitoisuutta, ominaismakuja, pakkausmerkintöjä ja pakkausten ulkoasua. Savuttomien nikotiinituotteiden pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät.

Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa:

- Vähittäismyyntin valvonnassa kiinnitetään huomiota turvaominaisuuksiin. Jatketaan vuonna 2025 aloitettua käytäntöä, jossa tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikkojen tarkastuksilla tarkastetaan vähintään yhden pakkauksen turvaominaisuus-, terveysvaroitus- ja jäljitettävyyserkintöjen vaatimustenmukaisuus. Vähittäismyyntipakkauksista, joiden säännöstenmukaisuudesta herää epäily, ollaan välittömästi yhteydessä Lupa- ja valvontavirastoon. Lainsäädännön vastaisen tuotteen myynti estetään.

Etämyyntikielto:

- Käytännössä etämyyntikielto merkitsee puuttumista etämyyntikiellon piirissä olevien tuotteiden myyntiin internetin välityksellä. Vähittäismyyntipaikkoihin tehtävien tarkastusten yhteydessä selvitetään, harjoittaako myyntipaikka etämyyntiä. Tarvittaessa valvontaa tehdään toimenpidepyyntöjen perusteella.

Markkinointikielto:

- Etämyynnin valvontaa vastaavasti kunnan on valvonnassaan kiinnitettävä huomiota markkinointikieltoa koskevan sääntelyn noudattamiseen paitsi vähittäismyyntipaikoissa, myös myyntipaikkojen mahdollisilla verkko- ja sosiaalisen median sivustoilla ja tileillä.

Ehkäisevä päihdetyö:

- Kaupungineläinlääkäri kuuluu kaupunginjohtajan asettamaan laajennettuun ehkäisevän päihdetyön työryhmään ja hyvinvointityöryhmään, joissa on mahdollisuus tiedonvaihtoon ja yhteistyökuvioiden luomiseen kaupungin eri tahojen ja järjestöjen asiantuntijoiden, mukaan lukien ehkäisevän päihdetyön, kanssa.

3.1.27 Tarkastusten sisällön määrittely

Tupakan ja nikotiinikorvausvalmisteiden myyntipaikan tarkastus

Tarkastuksen sisältö on yleisellä tasolla määritelty aiemmin tässä valvontasuunnitelmassa. Tupakkalain mukaisissa tarkastuksissa käytetään apuna Valviran (1.1.2026 alkaen Lupa- ja valvontavirasto) laatimaa tarkastuslomaketta. Tarkastettavia asioita ovat muun muassa seuraavat:

- myynnissä olevat tuoteryhmät, tuotteiden sijoittaminen myyntipisteessä ja myyntipisteiden lukumäärä
- myyntipisteen jatkuva valvonta koko ostotilanteen ajan (valinta, maksaminen, vastaanottaminen)
- esillä pidettävä myyntilupa ja myyntikieltoilmoitus on asiakkaiden hyvin havaittavissa jokaisessa myyntipisteessä
- omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät kirjaukset
- myyntiin liittyvien ikärajojen noudattaminen
- esilläpito- ja markkinointikieltoihin liittyvät asiat
- vähittäismyyntipakkaukset ja niiden merkinnät. Erityishuomiota kiinnitetään savuttomien nikotiinituotteiden pakkauksiin sekä tupakkatuotteiden jäljitettävyyden ja turvaominaisuuksiin
- onko myynnissä kiellettyjä tuotteita (suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa, purutupakkaa, nenänuuskaa tai nikotiininesettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 mg/ml)

Tarkastuksissa valvotaan samalla lääkelain mukaisten nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä, jolloin kiinnitetään huomiota ostotilanteen valvontaan, tuotteiden sijoitteluun ja säilytykseen.

Tupakointikieltosäännösten noudattamista valvotaan suunnitelmallisilla tarkastuksilla ja valituksesta

-päiväkotien sekä esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta sekä lukiokoulutusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa

-lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille

-yleisillä uimarannoilla

Tarkastus ravintoloissa, joissa on erillinen tupakointitila

Tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta ovat tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaiset.

Tarkastus ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa

Mikäli terveydensuojeluviranomainen tekee ulkoalueella järjestettävään tapahtumaan tarkastuksen, voidaan samalla tarkastaa, että tupakkalain mukaista tupakointikieltoa noudatetaan tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa.

3.1.28 Tarkastuksella käytettävät menetelmät ja mahdollinen näytteenotto

Tupakkalain myynnin ja mainonnan valvontaan ei yleensä liity näytteenottoa. Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Savua on ilmassa, jos savua on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savuttomuustarkastusta koskeva tarkastuskäynti voidaan ensisijaisesti tehdä päivällä normaalina virka-aikana, ellei kysymyksessä ole ilta- tai yöravintola. Tupakansavun kulkeutumista voidaan selvittää myös esim. merkkisavututkimuksella.

Harkinnan mukaan voidaan mahdollisissa epäselvissä ja riitatilanteissa ottaa kertaluontoinen lyhyt ilmanäyte näytekeräimellä. Ilman savupitoisuuden mittausta aktiivikeräyksenä vaatii perehtyneisyyttä näytteenottoon ja keräimen hankkimista tarkastukselle etukäteen esim. Työterveyslaitokselta. Tähän turvaudutaan vain poikkeustapauksissa.

Koska tupakkavalvonnassa ei tehdä suunnitelmallista näytteenottoa, ei ole määritelty laboratorioita, joihin valvonta tukeutuu.

3.1.29 Tarkastuskohteiden tarkastustiheys

Tupakkalain säännöllistä valvontaa tehdään pääsääntöisesti osana kohteeseen tehtävää muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Samassa yhteydessä valvotaan lääkelakiin perustuen nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä ja selvitetään, myydäänkö kohteessa lainvastaisesti savuttomia tupakkatuotteita. Jos myyntiä havaitaan, toiminta kielletään (§ 96) ja tupakkatuotteiden myyntilupa voidaan peruuttaa määräajaksi (§ 97). Asiasta ilmoitetaan Lupa- ja valvontavirastoon ja poliisille (§ 87, 109).

Vähittäismyyntipaikkoihin tehdään tarkastus joka toinen vuosi. Lokakuussa 2025 Hyvinkäällä on 35 tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkaa, joista kaksi ovat lähes yksinomaan tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita myyviä erikoisliikkeitä. Toinen näistä liikkeistä tarkastetaan vuonna 2026. Suunnitelmallisten tarkastusten määrä vuonna 2026 on 17 tarkastusta. Tarkastuksen kesto on 2 tuntia, joten yhteensä valvontaan kuluu aikaa n. 5,0 htp.

Nikotiinikorvausvalmisteiden myyntipaikkoja on Hyvinkäällä 19. Tarkastukset tehdään tupakan vähittäismyyntitarkastusten yhteydessä. Vuonna 2026 suunnitellaan tehtäväksi 10 nikotiinivalmisteiden myyntipaikan tarkastusta, joten yhteensä valvontaan kuluu aikaa n. 1,5 htp.

Ravintoloihin, joissa on tupakointitila, tehdään tarkastus joka kolmas vuosi. Lokakuussa 2025 Hyvinkäällä on neljä tupakointitilaa. Vuonna 2026 suunnitelmallisten tarkastusten määrä on kaksi tarkastusta. Tarkastuksen kesto on 2 tuntia, joten yhteensä valvontaan kuluu n. 0,5 htp.

Yhteensä suunnitelmalliseen tupakka- ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvontaan vuonna 2026 arvioidaan kuluvan 7,0 htp.

Suunnitelman ulkopuolista tupakkavalvontaa ovat mm. tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupien valmistelu ja lupien lopetukset sekä tupakkavalvonnan seurantatarkastukset, valitustarkastukset, neuvonta, toiminnan kehittäminen ja raportointi.

Tupakan myynnin valvonnasta peritään vuosimaksu kaikilta niiltä kohteilta, joilla on vähittäismyyntilupa. Vuosimaksut kattavat kaikki tupakkavalvonnasta aiheutuvat kustannukset eikä tarkastuksista peritä erillisiä maksuja. Nikotiinikorvausvalmisteiden valvonnasta peritään ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen myyntipaikkakohtainen maksu.

1.3.1 Tupakointikiellot asuntoyhteisöissä

Tupakkalain mukaan asuntoyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa ei saa tupakoida. Asuntoyhteisö saa itse kieltää tupakoinnin hallitsemisensa yhteisissä ulkotiloissa rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Tupakointikieltoa koskeva hakemus voi kohdistua yhteen tai useampaan parvekkeeseen tai tilaan ja tilat on yksilöitävä hakemuksessa. Tupakointikielto saadaan määrätä asuinhuoneiston asuintilaan vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä. Asuintilan haltijalle tulee ennen kiellon määräämistä varata mahdollisuus estää savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään. Tupakointikielto ei tässä tapauksessa koske sähkösavukkeen käyttöä.

Tupakointikieltojen määrääminen asuinyhteisöön on ollut mahdollista 1.1.2017 alkaen. Savun kulkeutuminen riittää kiellon määräämiseen eikä terveyshaittaa tarvitse osoittaa, toisin kuin terveydensuojelulain mukaisessa menettelyssä. Terveydensuojelulain soveltaminen on kuitenkin edelleen mahdollista yksittäistapauksissa. Asuntoihin ja muihin oleskelutiloihin tulevan tupakansavun haittoihin puututaan vain kirjallisen vireille tulon perusteella.

3.1.30 Henkilöstöresurssit

Tupakkalain tarkoittamiin viranomaistehtäviin on varattu vuodelle 2026 yhteensä 0,15 henkilötyövuotta (htv) eli 33 henkilötyöpäivää (htp). Henkilöstöresurssit jaetaan seuraavasti:

- Suunnitelmallinen valvonta 0,04 htv (7 htp)
- Lupakäsittely, asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely, neuvonta, mahdolliset pakkokeinot, toiminnan kehittäminen ja raportointi 0,11 htv (26 htp)

3.1.31 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviossa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Lisäksi arvioidaan painopistealueiden huomioiminen ja voimavarojen riittävyys. Valvontatiedot raportoidaan valtakunnallisen VATI-järjestelmän kautta.

2 Eläinlääkintähuolto

3.2 Johdanto

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 6 §:ssä säädetään, että kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä laissa tarkoitettu eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot 9 §:ssä tarkoitettujen eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Suunnitelmassa on otettu huomioon Ruokaviraston laatima Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman päivitys vuodelle 2026.

3.3 Toimintaympäristö

Hyvinkäällä eläinlääkäripalvelujen tarpeen pääpaino on lemmikkieläinten hoidossa. Hyvinkäällä arvioidaan olevan n. 5800 lemmikkieläintä.

Kaupungin alueella on kolme lypsykarjaa. Hevostalous ja harrastehevosten pitomäärä on pysynyt ennallaan. Suuret ratsastustallit ovat keskittyneet Hyypjärven alueelle hevossairaalan läheisyyteen noin 5 km kaupungin keskustasta. Pieniä hevostalleja on eri puolilla haja-asutusaluetta.

Eläinlääkäripalvelut tuotetaan pääosin oman kunnaneläinlääkärin toimesta. Päivystysaikaan eläinlääkäripalvelut tuotetaan alueellisena yhteistyönä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa. Viranomaisvalvonnasta vastaa ensisijaisesti valvontaeläinlääkäri.

Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) 26 §:n mukaisesti löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä on sopimus koirien osalta Eläinten Auttajat Ry:n kanssa. Hyvinkään Eläinsuojeluyhdistys ry:n kanssa on vastaava sopimus kissojen ja muiden pieneläinten, pois lukien koirien, osalta.

3.4 Voimavarat

3.4.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus on liitteessä 3. Kartoituksen mukaan eläinlääkintähuollolle on Hyvinkäällä riittävät resurssit.

Eläinlääkintähuollon esihenkilönä toimii I kaupungineläinlääkäri.

II kaupungineläinlääkäri vastaa käytännön eläinlääkintähuollosta ja hänelle palkataan poissaolojen ajaksi sijainen. Sijaisen palkkakulut on huomioitu budjetissa. II kaupungineläinlääkäri toimii valvontaeläinlääkärin sijaisena.

Hyvinkäällä toimii valvontaeläinlääkäri 50 % virassa. Valvontaeläinlääkärin palkka- ja muut kustannukset korvataan valtion puolesta. Kulut, joita ei valtion puolesta korvata, maksaa Hyvinkään kaupunki. Valvontaeläinlääkärin tehtäviin kuuluvat eläinten hyvinvointi- ja eläintautilvonta.

3.4.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Henkilöstöä rekrytoitaessa kuvataan hakuilmoituksessa pätevyysvaatimukset tarkasti ja virkaan/tehtävään valittaessa tarkastetaan henkilön todistukset pätevyyden varmistamiseksi. Samalla varmistetaan, että valittavalla henkilöllä on riittävästi hallinnollista kokemusta tehtävään. Sijaisia palkattaessa varmistetaan eläinlääkäreiden julkisesta tietopalvelusta, että henkilö on oikeutettu harjoittamaan eläinlääkärin ammattia Suomessa.

Eläinlääkäreille kuuluvia työtehtäviä ei ole tarvetta antaa muille kuin eläinlääkäreille, koska eläinlääkintähuollolle on varattu riittävät resurssit. Asia on huomioitu tehtävienjaossa.

I kaupungineläinlääkäri osallistuu vuosittain eläinlääkärihygieenikkojen yhdistyksen koulutuspäiville (2 päivää). Lisäksi hän osallistuu Ruokaviraston järjestämiin koulutus-, neuvottelu- ja työnohjauspäiviin (2–4 päivää), yksityisen sektorin järjestämiin koulutuksiin (2 päivää) sekä eläinlääkäripäiville (2 päivää).

II kaupungineläinlääkäri osallistuu vuosittain Suomen eläinlääkäripraktikkojen koulutuspäiville (2 päivää). Lisäksi hän osallistuu Ruokaviraston järjestämiin koulutus-, neuvottelu- ja työnohjauspäiviin (1–3 päivää), yksityisen sektorin järjestämiin koulutuksiin (0–2 päivää) sekä eläinlääkäripäiville (2 päivää).

Valvontaeläinlääkäri osallistuu vuosittain Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin eläinsuojelu- ja eläintautiasioissa (1–4 päivää). Lisäksi hän osallistuu muihin koulutuksiin (0–3 päivää) sekä eläinlääkäripäiville (1–2 päivää).

Kaikki eläinlääkärit osallistuvat Ruokaviraston järjestämiin kunnaneläinlääkärien neuvottelupäiviin 1–2 kertaa vuodessa.

3.5 Tietojärjestelmät

Hyvinkäällä eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnassa tiedot tallennetaan salattuihin tiedostokansioihin. Ruokavirastossa on tallennusta varten sähköisiä tietokantoja.

I kaupungineläinlääkäriillä ja valvontaeläinlääkäriillä on käyttöoikeudet ELVI-järjestelmään (eläinten hyvinvoinnin otantavalvontojen järjestelmä).

Kaupungineläinlääkäreillä on käyttöoikeus myös ELTE-järjestelmään (eläinten terveyden ja hyvinvoinnin viranomaistiedot; eläintaudit, lääketieto, tunnistaminen ja rekisteröinti, luvat ja hyväksynät, eläinlääkäreiden rekisteri ja eläinten hyvinvointi).

TRACES-NT on järjestelmä elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi niin EU-maiden välisessä sisämarkkinakaupassa kuin tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista. Molemmilla kaupungineläinlääkäreillä ja valvontaeläinlääkäriillä on tunnukset järjestelmiin. Järjestelmiin kirjataan vientitarkastukset ja se on apuväline tuontitarkastuksilla.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri (EPR) on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Kunnan maaseutuviranomaisten ja Ruokaviraston käytössä olevalla sovelluksella rekisteröidään kaikki hevos-, lammas-, nauta-, sika- sekä vuohieläinten pitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjan pitäjät, mehiläisten ja kimalaisten pitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläinten pitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat merkintätunnukset. I kaupungineläinlääkäriillä

ja valvontaeläinlääkärillä on tunnukset eläintenpitäjärekisteriin. Valvontaeläinlääkäri voi pyytää tietoja myös maaseutusihteeriltä.

Koirien haltijat ilmoittavat koirarekisteriin lainsäädännön edellyttämät tiedot. Lisäksi rekisteriin ilmoitetaan tiedot haltijanvaihdoksista ja koirien kuolemasta, katoamisesta tai maasta muutosta. Koirarekisteriä käytetään koirien hyvinvoinnin ja maahantuonnin valvontaan. Kaupungineläinlääkäreillä on tunnukset järjestelmään.

Valvonnan viranomaisestranel eli Pikantti on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Ruokaviraston toimialan viranomaisten välistä viestintää. Valvontaeläinlääkärillä ja kaupungineläinlääkäreillä on oikeudet Pikanttiin.

Nasevaan (nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä) ja Sikavaan (sikaloiden terveystuokitusrekisteri) on tunnukset II kaupungineläinlääkärillä. Valvontaeläinlääkärillä ja I kaupungineläinlääkärillä on tunnukset Kanavaan (internet-selaimella käytettävä tietojärjestelmä, johon kootaan Siipikarjaliiton salmonellanäytepalvelun asiakkaiden siipikarjaparia koskeva salmonellavalvontatieto). II kaupungineläinlääkärin praktiikkaohjelma on KliniQ.

Kunta huolehtii, että eläinlääkintähallinnon käytössä olevat tietojärjestelmät ovat tehokkaassa käytössä valvonnan apuna. Tietojärjestelmien käyttöön ja käyttöönottoon on varattu riittävät resurssit ja varmistettu niiden käytön osaaminen. Uusien työntekijöiden riittävät käyttöoikeudet varmistetaan ja henkilöt perehdytetään tietojärjestelmien käyttöön.

3.6 Yhteistyö ja viestintä

Eläinlääkärit osallistuvat Ruokaviraston järjestämiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin useita kertoja vuodessa. Lisäksi pidetään yhteyttä tarvittaessa sähköpostilla ja puhelimella. Jokaisella viranhaltijalla on käytössään ajantasaiset vastuuhenkilöiden yhteystiedot.

Päävastuu viestinnästä ja tiedottamisesta on I kaupungineläinlääkärillä. Ympäristöterveydenhuoltoon tulee usein yhteydenottoja paikallislehdestä ja lehteen lähetetään tarvittaessa tiedotteita. I kaupungineläinlääkäri vastaa myös tiedonkulusta eläinlääkintähuollon ja muun ympäristöterveydenhuollon välillä. Eläinlääkärit kokoontuvat n. kerran kuussa eläinlääkäripalaveriin, josta laaditaan muistio.

Valvontaeläinlääkäri osallistuu yksi - kaksi kertaa vuodessa järjestettävään Uudenmaan valvontaeläinlääkärityöryhmän ja vuosittaiseen valtakunnalliseen Ruokaviraston järjestämään eläinsuojelupäivään. Lisäksi valvontaeläinlääkäri on yhteydessä paikallisiin löytöeläintaloihin. Valvontaeläinlääkärin yhteystiedot löytyvät Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon internet-sivuilta. Eläinsuojeluyhdistykset ovat myös saaneet yhteystiedot ja välittävät eläinsuojeluilmoituksia tarpeen mukaan viranomaisille.

Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon kotisivuilla ilmoitetaan eläinsuojeluun ja eläintauteihin liittyvistä ajankohtaisista asioista. Tarvittaessa ajankohtaisista asioista annetaan lehdistötiedote.

Viestinnästä kerrotaan tarkemmin kohdassa 2.6 ja häiriötilanteisiin varautumisesta kohdassa 5. Valvontaeläinlääkäri toimii yhteistyössä Ruokaviraston, poliisin ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa.

3.7 Maksut

Hyvinkäällä ei ole käytössä eläinlääkäripalvelujen subventointia. Klinikkamaksu otettiin käyttöön 1.8.2020. Ympäristölautakunta on vahvistanut keskitetystä yhteydenottopalvelusta perittävien maksujen sekä klinikkamaksun suuruudet. Klinikkamaksun suuruus tarkastetaan vuosittain. 1.1.2025 alkaen maksun suuruus on 16 e (sis. alv 25,5 %). Lisäksi kunta perii kaikista markkinahintaisista palveluista 72 e/h (sis. alv 25,5 %).

3.8 Valvonnan toimeenpano

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilainsäädännössä, eläinsuojelulainsäädännössä eläinten merkitsemis- ja rekisteröintilainsäädännössä, eläinten tuonti- ja vientivaatimuksissa, eläinten lääkitsemislainsäädännössä sekä helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä.

Valvonnan suuntaamisessa pyritään riskiperusteisuuteen ottaen kuitenkin huomioon säädösten edellyttämät vaatimukset. Tarvittaessa suoritetaan jälkivalvontaa uusintatarkastuksin. Valvontaeläinlääkäri toteuttaa sekä ennalta suunniteltua valvontaa (terveysvalvontaohjelmat, ilmoitusvelvollinen toiminta) että epäilyyn perustuvaa valvontaa.

3.9 Eläinten terveyden valvonta

3.9.1 Eläintautivalmius

Valvontaeläinlääkäri huolehtii tautivalvonnan näytteenotosta ja muista mahdollisista toimenpiteistä tulosten selvittyä. Valvontaeläinlääkäri huolehtii myös terveysvalvontaohjelmien mukaisesta näytteenotosta, mikäli alueella on ohjelmiin kuuluvia tiloja. II kaupungineläinlääkäri osallistuu valvontaan ilmoittamalla havaitsemistaan epäkohdista/epäilyistä valvontaeläinlääkärille.

Valvontaeläinlääkärin poissa ollessa II kaupungineläinlääkäri on vastuussa asian hoitamisesta ja hän ottaa yhteyttä valtioneläinlääkäriin ja I kaupungineläinlääkäriin. Valvontaeläinlääkäri hoitaa tarttuvien eläintautien epäilyt sekä tautitapaukset Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti ja tarvittaessa I ja II kaupungineläinlääkärien avustuksella.

3.9.2 Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Mikäli II kaupungineläinlääkäri työssään huomaa oireita tai tuotannon muutoksia, jotka viittaavat tarttuvan eläintaudin mahdollisuuteen, hän ottaa yhteyttä valvontaeläinlääkäriin ja valtioneläinlääkäriin. Valvontaeläinlääkäri hoitaa tarttuvien eläintautien epäilyt sekä tautitapaukset Ruokaviraston ohjeistuksen ja määräysten mukaisesti.

3.9.3 Eläintautien ilmoittaminen

II kaupungineläinlääkäri toimittaa kuukausiyhteenvedon Ruokavirastoon seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä. Zoonooseista ilmoitetaan terveydenhuollon johtajalle tai tartuntataudeista vastaavalle lääkärille. Mikäli heitä ei tavoiteta, ilmoitus tehdään tartuntatautien yhdyshenkilölle.

3.9.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta

Terveysvalvontaan liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Tilakäyntien tiheys riippuu useimmiten eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkastuksesta. Hyvinkäällä on neljä tilaa, jotka kuuluvat siipikarjan salmonellavalvontaohjelmaan.

Pitopaikkojen on erikseen liitettävä vapaaehtoiseen terveystarkastukseen Ruokavirastolle lähettämällä ilmoituksella. Valvontaeläinlääkäri valvoo vapaaehtoisessa terveystarkastuksessa olevia tiloja sekä käy tekemässä tarvittavat tarkastukset ja näytteenotot ohjelmaan liittyen. Valvontaeläinlääkäri suorittaa terveystarkastusta myös Ruokaviraston määräysten mukaisesti.

Tällä hetkellä Hyvinkään alueella ei ole tiloja vapaaehtoisessa terveystarkastuksessa.

3.9.5 Muu eläintautivalvonta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seuranta-äytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Ruokavirasto lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen kirjeen silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain pyydettyjä seuranta-äytteitä otetaan muun muassa lintuinfluenssan varalta tiloilta ja teurastamoista. Valvontaeläinlääkäri vastaa tautiseurannan edellyttämisestä näytteenotosta, tietojen tallentamisesta ja tietojen toimittamisesta Ruokavirastolle.

3.10 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

Ruokavirasto seuraa saapuvia eriä TRACES-NT -järjestelmän avulla ja määrää kunnaneläinlääkäriä tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Jos epäillään Hyvinkäällä olevan laittomasti tuotuja eriä, valvontaeläinlääkäri tekee tarkastuksen. Mikäli tuonnin ehdot eivät täyty, Ruokavirasto tekee asiaan liittyvät hallintopäätökset. Sisämarkkinavientiin liittyvät eläinten vientitarkastukset ja vientitodistukset suorittaa II kaupungineläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri.

3.11 Tuonti EU:n ulkopuolelta

Mikäli Ruokavirasto ilmoittaa kunnalle, että sinne saapuvassa tuote-erässä tai eläimessä epäillään eläintautiriskiä tai laitonta tuontia, tarvittavat toimenpiteet hoitaa valvontaeläinlääkäri. Asiassa noudatetaan Ruokaviraston ohjeita.

3.12 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnista annettua lakia (693/2023) on sovellettu 1.1.2024 alkaen. Valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetukset eläinten lajikohtaisesta suojelusta ovat voimassa toistaiseksi. Eläinsuojelulainsäädännön noudattamista valvoo pääasiallisesti valvontaeläinlääkäri. Myös kaupungineläinlääkärit, terveystarkastajat sekä poliisi osallistuvat valvontaan. Lainsäädännön noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksin. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinsuojelusääntöä on rikottu, viranomaisryhmä ryhtyy lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin ja toimittaa tarkastuskertomus- ja päätösasiakirjat tiedoksi myös poliisille. Eläinsuojelutarkastuksista tehdään pöytäkirja, jonka kopiot toimitetaan Ruokavirastoon. Annettuja määräyksiä valvotaan uusintatarkastuksin.

Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, eläinsuojeluviranomainen voi ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tässä tarkoituksessa eläimelle voidaan hankkia hoitoa muualta

tai hoitaja taikka rehua tai muita eläimen hyvinvoinnin kannalta ehdottoman välttämättömiä aineita taikka, jos se ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, eläin voidaan lopettaa tai toimittaa teurastettavaksi taikka myydä huutokaupalla tai käyvistä hinnasta muuten.

3.12.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Eläinten hyvinvoinnin valvonta painottuu epäilyyn perustuviin eläinsuojelutarkastuksiin. Epäilyyn perustuvat tarkastukset voidaan tehdä kunnaneläinlääkäreiden tai muiden eläinlääkäreiden, muiden viranomaisten tai tavallisen kansalaisen ilmoituksen perusteella. Hyvinkään alueella valvontaeläinlääkäri tekee noin 60–80 tarkastusta vuodessa.

3.12.2 Luvan- tai ilmoituksenvaraiseen toimintaan, ilman epäilyä, kohdistuva tarkastus

Luvan- ja ilmoituksenvaraiset eläintenpidon kohteet ovat riskiluokiteltu Ruokaviraston ohjeistuksen mukaan. Toiminta tarkastetaan riskinarvioinnin perusteella 1–5 vuoden välein. Hyvinkään alueella ilmoituksenvaraisia kohteita on noin 25.

3.13 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Alueella ei ole sivutuotteita käsitteleviä laitoksia. Alueella toimii liha-alan hyväksytty elintarvikehuoneisto ja kananmunapakkaamo, joissa syntyy ja tilapäisesti varastoidaan sivutuotteita. Valvonnan yhteydessä tarkastetaan omavalvontasuunnitelmasta, että sivutuotteiden hävittäminen tapahtuu määräysten mukaisesti. Mikäli laiminlyöntejä havaitaan, lievissä tapauksissa annetaan ohjeita ja kehoitus asian korjaamiseksi määräajassa. Tarvittaessa ryhdytään hallinnollisiin pakkotoimiin.

Tiloille muista syistä tehtävien tarkastuskäyntien ja sairaskäyntien yhteydessä kiinnitetään huomiota sivutuotteiden hävitystapoihin.

Haaskarekisteriä ylläpidetään ja tarvittaessa tarkastetaan, että haaskakirjanpito on asianmukainen eikä haaskalle ole viety kiellettyjä sivutuotteita. Jos tarkastuksella havaitaan, että haaskalle on toimitettu kiellettyjä sivutuotteita, annetaan määräys niiden poistamiseksi ja hävittämiseksi asianmukaisella tavalla. Suunnitelman laatimishetkellä Hyvinkään alueella ei ole ilmoitettuja haaskatoimijoita.

3.14 Täydentävien ehtojen valvonta

Mikäli valvontaeläinlääkäri eläinsuojelutarkastuksella tai I kaupungineläinlääkäri maitohygieniatarkastuksella havaitsee mahdollisia Ruokaviraston vastuulle kuuluvia täydentävien ehtojen indikaattorien laiminlyöntejä, hän ilmoittaa asiasta Ruokavirastolle. Yleensä ilmoittaminen tapahtuu lähettämällä tarkastuskertomus tiedoksi Ruokaviraston vastuuhenkilölle.

3.15 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Hyvinkään kaupungilla on yksi virkavastuulla toimiva praktikkoeläinlääkäri, jonka tehtäviin kuuluu pelkästään peruseläinlääkäripalvelujen antaminen. Tätä varten hänellä on käytössään vastaanottotilat pieneläinten hoitamiseksi. Tilat on varustettu peruseläinlääkäripalvelun edellyttämien varusteiden ml. ultraäänilaitte ja happigeneraattori. Praktikon loman ja muiden poissaolojen ajaksi palkataan sijainen.

Palvelutasopäätöksessä on kuvattu, mitkä palvelut kuuluvat järjestämisvastuun piiriin Hyvinkään alueella. Liite 5.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Hyvinkäällä on kuusi nautatilaa, joista neljällä tilalla on terveydenhuoltosopimus yksityisen eläinlääkäriin kanssa. Kaupungineläinlääkärillä olisi pätevyys ja resurssia hoitaa kaikkien terveydenhuoltosopimukset tarvittaessa.

Hevospraktikkaan on runsaasti yksityistä tarjontaa. Alueella toimii mm. erikoiseläinlääkäripalveluja tarjoava Hyvinkään hevossairaala. Nautapraktiikassa on myös yksityistä tarjontaa kiireettömiin tapauksiin.

Ajanvaraus ja kiireellinen eläinlääkäriapu

Hyvinkään II kaupungineläinlääkäri antaa eläinten omistajille puhelimitse neuvoja kotieläinten terveyteen ja sairauksiin liittyvissä asioissa jokaisena arki-aamuna klo 8.00–9.00 välisenä aikana. Numerossa on jonotuspalvelu. Eläinlääkäri ottaa samalla vastaan ajanvarauksia. Hyvinkään II kaupungineläinlääkäri hoitaa myös kiireelliset potilaat virka-aikana. Järjestely perustuu priorisointiin ja ajanvarauksen joustavuuteen. Runsaan yksityisen tarjonnan vuoksi resurssi on riittävä.

Virka-ajan ulkopuolella kiireellinen apu on turvattu alueellisella päivystyssopimuksella Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa. Suurelän- ja pieneläinpäivystyksiä ei ole eriytetty.

Toimitilat ja välineresurssit

II kaupungineläinlääkärillä on käytössään pieneläimiä varten vastaanottotilat, joissa on odotushuone, toimenpidehuone ja toimisto. Kaupungin siivouspalvelu hoitaa tilojen päivittäisen siivouksen. Eläinlääkärillä on käytössään peruseläinlääkäripalvelujen antamiseen tarvittava varustus.

Yksityinen palveluntarjonta

Kaupungin alueella on runsas yksityinen palveluntarjonta. Hyvinkään hevossairaalassa työskentelee yhteensä yhdeksän eläinlääkäriä. Lisäksi kaupungissa toimii kaksi pieneläimiä hoitavaa vastaanottoa, joissa molemmissa toimii kahdesta kolmeen eläinlääkäriä. Tämän lisäksi alueella toimii useita yksityiseläinlääkäreitä kiertävässä praktiikassa.

Valitusten käsittely ja toiminnan kehittäminen

Eläinlääkintähuoltoa koskevat valitukset ohjataan I kaupungineläinlääkärille ja tarvittaessa ympäristötoimenjohtajalle tai toimialajohtajalle. He päättävät tarvittavista toimenpiteistä. Mahdolliset korvausvaatimukset ratkaisee toimialajohtaja 5 000 € saakka. Sen yli menevät vaateet ratkaisee ympäristölautakunta 10 000 € saakka. Mikäli valittaja syyttää eläinlääkäriä toimenpidevirheestä, pyydetään ennen asian ratkaisua tarvittaessa lausunto eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta.

Asiakaspalautteesta pidetään kirjaa ja kehittämistarpeet pyritään ottamaan resurssien puitteissa huomioon suunnitelmia päivitettäessä. Asiakaspalautteen ja mahdollisten valitusten sekä Ruokaviraston tarkastusten ja auditointien perusteella toimintaa ja suunnitelmia päivitetään ja kehitetään.

2.1 Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman painopisteet 2026

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa on annettu yksi painopiste: Kunnat varmistavat uuden eläinlääkintähuoltolain vaatimusten toteutumisen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä.

3.16 Seuranta, arviointi ja raportointi

Eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviossa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä, painopistealueiden huomioiminen ja voimavarojen riittävyys. Edellisen vuoden suunnitelman toteutumisen arviointi huomioidaan seuraavan vuoden suunnitelmaa tehdessä. Myös Ruokavirastolta ja mahdollisilta muilta tahoilta saatu palaute huomioidaan seuraavan vuoden suunnitelmassa.

Arviointi käsitellään viimeistään helmikuun ympäristölautakunnassa ja lähetetään maaliskuun loppuun mennessä sähköisesti Ruokavirastolle sekä kirjataan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään.

5. Häiriötilanteisiin varautuminen

5.1 Toiminta häiriötilanteissa

Ympäristöterveydenhuollolla on yksikkökohtainen häiriötilannesuunnitelma, joka sisältää yksityiskohtaisen kuvauksen häiriötilanteisiin varautumisesta ja siitä, miten yhteistyö eri viranomaistahojen, toimijoiden ja laitosten kanssa on järjestetty. Siinä on pyritty ennakoimaan häiriötilanteet mahdollisimman tarkasti ja laadittu selkeät toimintaohjeet eri häiriötilanteiden varalta. Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma on osa Hyvinkään kaupungin valmiussuunnitelmaa. Ympäristöterveydenhuolto osallistuu vuosittain Hyvinkään Veden valmiusharjoituksiin. Lisäksi ympäristöterveydenhuolto osallistuu valtakunnallisiin, alueellisiin ja kaupungin omiin valmiusharjoituksiin aina, kun niitä järjestetään.

5.2 Epidemioiden selvittäminen

Ympäristölautakunta on terveydensuojeluviranomaisena nimennyt ruokamyrkytysten selvittämistä varten työryhmän (ks. kohta 3.2.12). Ruokamyrkytysepidemioiden selvitystyöryhmä kokoontuu yhdessä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen selvitystyöryhmän kanssa vähintään kerran kahdessa vuodessa ja aina tarvittaessa.

Ruokamyrkytysepidemian selvittämisen kulku ja selvitystyöryhmän tehtävät sekä jäsenten työnjako kuvataan häiriötilannesuunnitelman ohjeessa ”Ruokamyrkytysepidemioiden selvittäminen”.

6. Suunnitelman toteutumisen arviointi

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi hyväksytään vuosittain tammi- helmikuussa ympäristölautakunnassa. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan toimialakohtaisesti. Arviointia tehdään myös sen suhteen, miten voimavarojen jakautuminen eri sektoreille käytännössä toteutui. Mikäli suunnitelmassa asetettuja tavoitteita ei saavuteta, toteutumisen arvioinnissa tuodaan esille mahdollisia syitä.

Ympäristöterveydenhuoltoyksikön saamat tulot arvioidaan sektorikohtaisesti ja erikseen suunnitelmallisen valvonnan tulojen ja muiden tulojen osalta.

Toteutumisen arvioinnin tulokset toimitetaan Ruokavirastoon.